

Norges vassdrags- og energidirektorat
Postboks 5091 Majorstua
0301 Oslo

Uttalelse med innsigelse til søknad om konsesjon for bygging av Tverråga kraftverk - Rana

Fylkesmannen i Nordland viser til NVEs oversendelse datert 12.04.12 vedlagt søknad fra Småkraft AS om konsesjon for bygging av Tverråga kraftverk i Rana kommune.

Om søknaden

Kraftverket er planlagt med inntak på kote 163 og kraftstasjon på kote 58, og skal utnytte et fall på 105 meter. Vannveien er planlagt som nedgravde rør med total lengde på 620 meter. Middelvannføringen i vassdraget er 1,32 m³/s og kraftverket er planlagt med en maksimal slukeevne på tre m³/s. Installert effekt er 2.5 MW og beregnet produksjon er 6,6 GWh i et midlere år. Utbyggingen vil medføre redusert vannføring i 740 meter av elva. Det er planlagt slipp av minstevannføring på 400 l/s i perioden 15.mai- 15.sept., og 50 l/s resten av året.

I forbindelse med etablering av vannvei må det anlegges en midlertidig anleggsvei. Denne vil gå langs rørgaten. Adkomstvei til kraftstasjonen vil bli ca. 100 meter lang, og vil i hovedsak følge eksisterende traktorvei. Fra kraftstasjonen er det planlagt å legge ca. 200 meter 22 kV jordkabel fram til eksisterende luftledning.

Konklusjon

Etter en helhetlig vurdering, hvor forholdet til elvas betydning for naturmangfoldet i naturtypene «Bekkekløft og bergvegg» og «Fossesprøytzone» er særlig vektlagt, fremmer Fylkesmannen innsigelse til søknad om konsesjon for bygging av Tverråga kraftverk. Innsigelsen fremmes med hjemmel i lov av 24.11.00 om vassdrag og grunnvann § 24 tredje ledd, jfr. reglene om innsigelse i plan- og bygningsloven §§ 5-4 til 5-6.

Fylkesmannens begrunnelse

Tverråga er ei sideelv til Svartisåga med utspring i områdene rundt Blakkåtinden. I følge NGUs berggrunnskart består grunnen i området av glimmergneis, glimmerskifer, metasandstein og amfibolitt, med innslag av marmor og kalkspatmarmor i øvrige deler av Tverrågas nedbørsfelt. Berggrunnen, som forvitrer lett og er baserik, avgir mye næringsstoffer til vegetasjonen, og dannet grunnlaget for kravfulle og kalkkrevende arter. Det er registrert flere naturtypelokaliteter langs elva.

Kravet i naturmangfoldloven § 8 om at saken i hovedsak skal baseres på eksisterende og tilgjengelig kunnskap, kan i denne sak sies å være oppfylt. Etter Fylkesmannens vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om tiltakets konsekvenser for kjente forekomster av arter og naturtyper. Følgelig kan føre-var-prinsippet i naturmangfoldloven § 9 tillegges mindre vekt i denne sak.

Naturmangfold

Naturtyper

Svartisdalens beliggenhet rett sør for Saltfjellet gjør at den er en av de nordligste utpostene for gran i Norge. Dette betyr at flere arter som er avhengige av gran også har sin nordgrense her (randpopulasjoner). Det er registrert to naturtyper i influensområdet; «Bekkekløft og bergvegg (F09)» og «Fossesprøytsone (E05)».

Bekkekløft og bergvegg

Tverråga danner for det meste ingen klassisk bekkekløft, men nedenfor øvre foss har elva gravd seg ned i den ellers relativt homogene lisiden. I denne delen danner elva delvis en trang dal og delvis en canyon med bergvegger rett ned i elva. Lokaliteten ble kartlagt i forbindelse med bekkekløftkartlegging i Nordland sesongene 2008-2009 (Høitomt, T. 2009). Fra denne kartleggingen gjengis følgende:

Vegetasjonen er stort sett relativt fattig i området som helhet, men helt nede langs elva finnes en sone med innslag av både noen krevende fjellplanter og enkelte høgstauarter uten at de danner egne sammenhengende vegetasjonssamfunn.

Hårstarr, fjellrapp og fjellfrøstjeme kan nevnes som de mest interessante.

Artsmangfold: Det ble påvist flere arter som indikerer gammel granskog.

Gammelgranskål (NT) ble påvist flere steder og finnes trolig spredt i avgrensningen. Gubbeskjegg (NT) og groplav finnes spredt i området. Vedsoppen granstokk-kjuke ble også påvist på ei gammel gran i området. Flere av disse artene følger granas utbredelse og har følgelig få eller ingen funn nord for Saltfjellet.

I følge Lokalitetsdatabase for skogområder er dette en relativ intakt og delvis skogkledd bekkekløft med fosserøykkvaliteter helt ved nordgrensa til granas naturlige utbredelsesområde i Norge. Naturtypelokaliteten vurderes som viktig (B-verdi).

I rapport fra Multiconsult om miljøvurdering av Tverråga kraftverk ble bekkekløft- og bergvegglokaliteten avgrenset til et mindre område enn det som ble gjort i forbindelse med bekkekløftprosjektet. Vegetasjonstypen tilsvarte utformingen F2c; bergsprekk og bergvegg med baserik utforming. Det ble funnet flere kalkkrevende arter, og potensialet for flere kravfulle arter er stort. Lokaliteten ble vurdert å være av regional viktighet (B).

Bergveggen som er nærmere beskrevet i Multiconsults rapport ligger ved inntakspunktet, og vil høyst sannsynlig ikke bli berørt av redusert vannføring da øvre foss ikke berøres av utbyggingen. Det kan imidlertid ikke utelukkes at etablering av en dam med en høyde på fire meter, bredde på to meter og en lengde på femten meter kan virke negativt for deler av naturtypelokaliteten.

Høitomt fant på sin side grunnlag for å avgrense en større del av elva som bekkekløft enn hva Multiconsult gjorde. Multiconsult påpeker at det i Høitomts lokalitetsbeskrivelse framgår at Tverråga har en ganske liten og dårlig utviklet kløfteprofil. Like fullt påpeker de at vegetasjonen videre nedstrøms også har fuktighetskrevende element, da først og fremst moser. Fra Multiconsults rapport gjengis følgende:

Her kan trolig noe av luftfuktigheten opprettholdes ved utformingen av bekkekløfta med høye, skjermende vegger og noe mer omkringliggende vegetasjon. Det kan imidlertid ikke utelukkes at en sterkt redusert vannføring vil påvirke flere av lokalitetene negativt.

Potensialet for rødlistede arter, herunder fuktkrevende arter, er stort langs elveløpet. Av de to rødlistefunnene er fjellnøkleblom ikke spesielt knyttet til fuktige miljø, mens grannsiltdren er det.

Fylkesmannen finner ikke at det er motsetning mellom Multiconsults rapport og Høitomts avgrensning av bekkekløftlokaliteten. Vi legger derfor til grunn at lokaliteten «Bekkekløft og bergvegg» forekommer i større utbredelse enn hva som ligger til grunn for konsekvensvurderingen i søknaden. Redusert vannføring vil utvilsomt virke negativt for store deler av den viktige naturtypen.

Alle inngrep som endrer fuktighets- og lysforholdene i naturtypen er en trussel for mangfoldet. «Bekkekløft og bergvegg» er registrert ved 53 lokaliteter i Nordland, jfr. DN's naturbase. Av disse er 41 vurder som viktig og svært viktig. I Rana kommune er det registrert ti forekomster av naturtypen. Det følger av dette at forringelse av naturtypen i området vil kunne ha store konsekvenser for utbredelsen og tilstanden av naturtypen i kommunen. Med det presset for utbygging av vannkraft som vi har i Nordland, kan den samlede belastningen bli så stor at det en viss fare for at det på kommune- og fylkesnivå er vanskelig å opprettholde eller nå forvaltningsmålet slik det er fastsatt for naturtyper og økosystemer i nml § 4. Den omsøkte utbyggingen bør vurderes kritisk opp mot tematisk retningslinje B5 i Regional plan om småkraftverk, som tilsier at skal en være svært restriktiv med å tillate utbygging av bekkekløfter med middels verdi.

Fossesprøytsone

Det er registrert en fossesprøytsone ved inntaksområdet, rett nedenfor den store fossen. Dette er en velutviklet fossesprøytsone hvor forholdsvis store arealer blir påvirket av fosserøyk. Dette gir grunnlag for en fuktkrevende flora. Det er et stort potensiale for fuktighetskrevede skorpelav og moser i området. Hovedvegetasjonstypen er fosseeng. Dette er en svært baserik utforming, med de fleste soneringene til stede: moseutforming, lavutforming og høgstaudeutforming. Her vokser mange kravfulle arter, blant annet rødlisteartene fjellnøkleblom (NT) og grannsiltdre (NT). Lokaliteten er forholdsvis stor og velutviklet, og vurderes til å være svært viktig.

Inntaket er planlagt i nedre del av fossesprøytsone, og omsøkte tiltak vil således ikke redusere vannføringen i fossen som skaper fosserøyken. Inngrep i forbindelse med bygging av inntaksdam kan medføre et inngrep i ytterkant av fosseenga. En heving i vannstand på tre meter vil også berøre fosseenga. Om dette medfører en vesentlig reduksjon av lokalitetens verdi er imidlertid noe usikkert.

Høitomt (2009) fant under tvil grunnlag for å avgrense enda en fossesprøytlokalitet. Denne lokaliteten ligger noen hundre meter nedstrøms den store fossen. Den er gitt lokal verdi. Verdiene i denne forekomsten knytter seg til de permanente fuktige fosseengene og begveggene nedenfor fossen. Fosseengen i dette området har en urterik utforming. Naturtypen i dette området vil oppleve redusert fuktighetstilførsel fra elva som følge av utbyggingen, noe som gjør at den vil forsvinne helt eller i beste fall endre tilstand.

Fosseberg og -eng er i Norsk rødliste for naturtyper 2011 kategorisert som nær truet (NT). I følge DN's naturbase er det kun registrerte tre fossesprøytsoner i Rana kommune, mens det for Nordland er kjent ti forekomster av denne naturtypen. På landsbasis er det registrert

180 forekomster med fossesprøytsone. Trusler mot naturtypen oppfattes først og fremst å være knyttet til tilstandsendring, endret flomsyklus og vannmengde. Selv om omsøkte utbygging kun berører fossesprøytsonen av lokal verdi i Tverråga, vil en realisering av kraftutbyggingen kunne gi store konsekvenser for utbredelsen og tilstanden av naturtypen i både kommunen og fylket. Nordland fylkeskommune har i regional plan om småkraft utformet tematiske retningslinjer. I retningslinje B9 framgår det at man skal være restriktiv med å gi tillatelse til utbygging i vassdrag med fossesprøytsoner med liten verdi.

Rødlistede arter

Fjellnøkleblom (*Primula scandinavica*) er vurdert som nær truet på Norsk rødliste for arter 2010, og er en endemisk art for Skandinavia. Et søk i kunnskapsbasene avdekker at arten er registrert i ca. 470 områder i Nordland, hvorav ca. 20 objekter forekommer i Rana. Arten finnes på kalkrik grunn, men er ikke utpreget tilknyttet fuktige miljø. De største truslene er først og fremst opphør av slått/beite, gjengroing og arealreduksjon av leveområde (inkl. fragmentering). Leveområdet kan bli skadelidende som følge av etablering av infrastruktur i forbindelse med omsøkte prosjekt.

Grannsildre (*Micranthes tenuis*) er også vurdert som nær truet (NT) på grunn av en pågående populasjonsreduksjon. Arten er fortsatt vanlig i store deler av fjellområdene i Norge, vesentlig på mellomalpint nivå, der den er knyttet til overrislete snøleier og andre fuktige og kalde habitater. Grannsildre er gått tilbake eller forsvunnet i flere lavfjellsområder, trolig på grunn av temperaturøkning. I Artskart er den registrert med 1790 objekter, hvorav 379 finnes i Nordland. Av disse finnes ca. 60 i Rana kommune. Arten ble blant annet registrert i nedre fossesprøytsone, og vil trolig bli påvirket negativt. Det er usikkert om minstevannføring er tilstrekkelig for å opprettholde artens habitatkrav.

Lavarten gubbeskjegg (NT) og soppen gammelgranskål (NT) er registrert rett nord for elva. Tiltaket medfører hogst av betydelige arealer. Det framgår ikke av miljørapporten om nevnte arter blir berørt, men det er ikke usannsynlig at de blir berørt av hogst i forbindelse med tiltaket.

Fisk og bunndyr

Fylkesmannen vurderer Tverråga til å ha lav verdi som fiskeelv. Det ble ikke foretatt undersøkelser av evertebratene i elva under feltarbeidet. Ut fra vannhastigheten i elva, og at bunns substrat i stor grad består av stein og bart fjell, vil sannsynligvis tettheten og antallet evertebratarter være lavere enn ved finere substrat. Bunndyrproduksjonen er like fullt av verdi for fugl som fossekall. Bunndyrfaunaen kan oppleve reduksjon i både mengde og arter. Slike endringer vil videre kunne påvirke fossekallens og fiskens næringsforhold. Det er viktig å være klar over at det innenfor vanlige insektgrupper som steinfluer, vårfluer, døgnfluer og fjærmygg er oppført arter i den nasjonale rødlista over truede arter i Norge.

Landskap og friluftsliv

Tiltaket vil i liten grad være negativ for inngrepsfrie naturområder. En eventuell realisering av tiltaket vil medføre bortfall av INON sone 2 på 0,18 km², i tillegg til en omklassifisering av INON-sone 1 på 0,06 km².

Omfanget av tiltaket for landskap er i første rekke knyttet til redusert vannføring, bygging av inntaksdam, nedgraving og nedsprenkning av rørgate, samt etablering av anleggsvei. Redusert vannføring vil redusere opplevelseskvaliteten av elva. Vannføringen i øvre foss vil bevares, men en inntaksdam i bunnen av fossen vil likevel redusere fossens estetiske verdi. Videre vil lavere vannføring redusere opplevelsen av bekkekløfta og nedre foss.

Svartisdalen inngår i det viktige friluftslivsområdet Svartisvatn-Austerdalsisen. Tverråga har verdi både som en del av helheten av et større turområde og som et utgangspunkt for innfart til Saltfjellet- Svartisen nasjonalpark. Det går flere stier i området, blant annet en tursti opp på nordsiden.

Områdets verdi for landskap og friluftsliv vurderes i miljørapporten henholdsvis som middels og som liten til middels. I Rana kommunes miljøfaglige vurdering av småkraftverk i kommunen er delområdet gitt stor verdi som natur- og kulturlandskap og friluftslivsområde. Selv om landskapsverdiene og bruksinteressene i stor grad er tilknyttet området Svartisvatnet- Austerdalsvatnet, er det viktig at området underlegges en helhetlig vurdering. Fylkesmannen vurderer områdets verdi for landskap og friluftsliv betydelig høyere enn hva miljørapporten konkluderer med. Utbygging i Svartisdalen vil etter vår vurdering innebære høyt konfliktnivå både i forhold til landskap og friluftsliv.

Oppfølging av innsigelsen

Dersom innsigelsen ikke blir imøtekommet, vil konsesjonsmyndigheten likevel kunne gi konsesjon. Innsigelsen vil da ha den virkning at konsesjonsvedtaket ikke blir endelig, og må følgelig oversendes Olje- og energidepartementet for endelig avgjørelse.

Med hilsen

Tore Vatne (e.f.)
fung. fylkesmiljøvernssjef

Ole Christian Skogstad
rådgiver

Dette brevet er godkjent elektronisk og har derfor ikke underskrift.

Kopi til:
Rana kommune
Nordland fylkeskommune
Reindriftsforvaltningen Nordland
Direktoratet for naturforvaltning
Forum for Natur og Friluftsliv i Nordland